

Байгалийн ургамал, амьтан ашиглах зөвшөөрөл олгох үйл ажиллагаа

П. Цогтсайхан, Цэнгэг усны нөөц байгаль
хамгаалах төв

Амьтан, ургамал ашиглах

Зориулалт: ахуйн, үйлдвэрлэл, тусгай

- Агнах
- Барих
- Түүх, бэлтгэх
- Тарималжуулах
- Гадаадад гаргах
- Гадаадаас оруулах

Хууль эрх зүй

- Байгалийн ургамлын тухай, 1995, 2010 /13, 15-р зүйл/
- Амьтны тухай хууль, 2012 /7, 13-20-р, 25 зүйл/
- Ховордсон амьтан, ургамал тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийн гадаад худалдааг зохицуулах тухай, 2002 /8, 9-р зүйл/
- Ойн дагалт баялгийг хамгаалах, зохистой ашиглах журам / БОС 2014 оны А/166 тушаал/
- Ургамал ашиглах, зөвшөөрөл олгох эрхийн би÷гийн загвар, жагсаалт батлах тухай /БОС 1995 оны 138 тушаал

- “Ан амьтан, тэдгээрийн гаралтай түүхий эдийн гарал үүслийн тодорхойлолт олгох, хяналт тавих журам”-ыг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2009 оны 6 дугаар сарын 26-ны өдрийн 172 тоот тушаал
- “Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд зүйлийг гадаадад гаргах, гадаадаас оруулах” БОС-ын 2011 оны журам
- “Ховор амьтны жагсаалт батлах тухай, ховор амьтан агнах барих зөвшөөрөл олгох журам” ЗГ-ын 2013.03.16-ны өдрийн 93 дугаар тогтоол

Ахуйн болон үйлдвэрийн зориулалтаар амьтан агнах, барих, ургамал түүж, бэлтгэх зөвшөөрөл олголт

- Аймгийн БОАЖГ-ын санал
- Сайдын тушаал
- Аймгийн ИТХ-ын тогтоол
- Сумдаар хийсэн хуваарь
- Сумын Засаг дарга, БОХУБ-аас зөвшөөрөл

Ховор ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар түүж бэлтгэх зөвшөөрлийг төрийн захиргааны төв байгууллага олгодог

МОНГОЛ УЛС БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУРЧЛАЛЫН ЯАМ
 АХУЙН ЗОРИУЛАЛТААР АН АМЬТАН АГНАХ, ЗАГАС БАРИХ ЭРХИЙН БИЧИГ

Байгаль орчин сайдын 2005 оны
 тогс тушаалын 1 хэсэгдэг.

20... оны... дугаар сарын...-ны өдөр

№

/орчин суулт газрын хаяг/

/хавна, ямар ижил эрхэлдэг/

Товогу

Нэвэр

д

/сум, дүүрэг, газрын нэр/

/ан амьтны нэр, төс үсгээр/

нийт

_____ оны ___ р сарын ___ нээс _____ оны ___ р сарын ___-ны өдрийг дуустай / _____ / хэлцлийн
 хугацаанд агнах, сарих эрхийн бичиг олгов.

Хураамжтай _____ төгрөг хураан.

Хугацаа дуусмагц хүчингүй.

Малбал тунхаал, тасал төрө

Олгосон

/гэрлийн үсэг/

ЭРХИЙН БИЧИГ

Хугацаа амьтан

/газрын үсэг/

ТЭМДЭГ

Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнах зөвшөөрөл олгох дараалал

- БОАЖСайдын тушаалаар тухайн жилд үйлдвэрлэлийн зориулалтаар агнах загасны тоо хэмжээний дээд хязгаарыг батална;
- Сайдын тушаалаар батласан дээд хязгаарт багтаан тухайн аймгийн ИТХ-аас агнах загасны хэмжээг сумдаар хуваарилна;
- Хуваарийн дагуу аймаг Засаг даргын захирамжаар аж ахуйн нэгжүүдэд хуваарилна;
- Хуваарьт орсон аж ахуйн нэгжүүд сумын Засаг даргатай гэрээ байгуулж /тэмдэгтийн хураамж 1 сая төгрөг суманд тушаах/, үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнах төлбөр төлнө. Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнах төлбөрийн хэмжээ нь килограмм тутамд 1000 төгрөг.

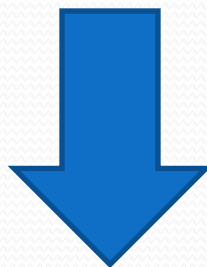
Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар агнасан загас экспортлоход шаардагдах баримт бичиг

- Тухайн аж ахуйн нэгжид үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнах эрх олгосон аймгийн Засаг даргын захирамжийн хувь;
- Тухайн аж ахуйн нэгж, сумын Засаг даргын хооронд үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнахаар байгуулсан гэрээний хувь, гэрээ байгуулахдаа улсын тэмдэгтийн хураамж 1000 000 төгрөг төлсөн баримт /сумын дансанд/
- Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнах төлбөр төлсөн тухай баримт ,
- Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар загас агнасан тухай сумын БОХУБ-ын тодорхойлолт буюу гарал үүслийн бичиг;
- Тухайн аж ахуйн нэгжийн загас экспортлох тухай албан хүсэлт;
- Улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар;
- Худалдан авагч талтай байгуулсан гэрээний хувь;
- Элбэг амьтан тэдээрийн гаралтай түүхий эдийг экспортлохдоо улсын тэмдэгтийн хураамж 150 000 төгрөг төлсөн баримт; ЧД Татварын хэлтэс Улсын тэмдэгтийн хураамж 2611016627
- Гэрчилгээний үнэ 12500 төгрөг төлсөн баримт. Төрийн банк Байгаль хамгаалах сан 900013040

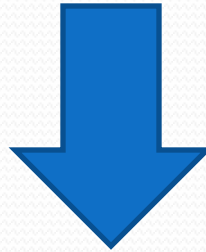

Тусгай зориулалтаар гадаадын анчдаар ан агнуулах зөвшөөрөл олголт

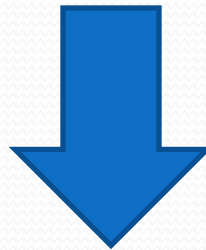
Тухайн жилд тусгай зориулалтаар агнах, барих агнуурын амьтны тоо хэмжээг Засгийн газрын тогтоолоор тогтоодог.

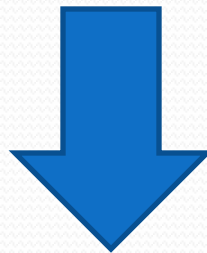

Засгийн газрын тогтоолд заасан тоо хэмжээнд багтаан агнуурын ховор амьтныг гадаадын анчдаар зуучлан агнуулах хуваарийг батлагдасан агнуурын менежментий төлөвлөгөөг үндэслэн аймаг, сумдад Байгаль орчин, ногоон, хөгжлийн сайдын тушаалаар хуваарилна.

БОНХС-ын тушаалыг үндэслэн сумдууд гадаадын анчдаар ан агнуулах гэрээг хүсэлт гаргасан аж ахуйн нэгжтэй байгуулж, аймгийн Засаг даргаар батлуулна. Нөхөрлөлтэй гурвалсан гэрээ байж болно.

БОНХЯ-наас гадаадын анчдаар ан агнуулах тусгай зөвшөөрлийг олгохдоо сумын Засаг даргатай байгуулсан гэрээ, төлбөр төлсөн баримтыг үндэслэн олгоно.

Монгол улсын Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
Ministry of Nature, Environment and Tourism of Mongolia

АН АГНАХ ТУСТАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ
SPECIAL HUNTING PERMIT

Зуучлагч компани /Company/..... Аймаг/Province/.....

Ангийн нүүс /Outfitters/..... Сум/Soum/.....

Анчны нэр/Name of hunter/..... Огтор/Hunting camp/.....

Улс/Country/..... Олгосон /Issued date/
..... оны ..... сарын .....

Агнах ангийн нэр, тоо /Game animal, quantity/..... Тэмгэ/stamp/ Зөвшөөрөл олгосон
..... /Permission issued by/.....

Хүчингэй хугацаа/Valid until/..... Гарын үзэг
..... /Signature/.....

Монгол улсын Байгаль орчин, аялал жуулчлалын яам
Ministry of Nature, Environment and Tourism of Mongolia

ЗАГАС БАРИХ ТУСТАЙ ЗӨВШӨӨРӨЛ

SPECIAL FISHING PERMIT

Зуучлагч компани /Company/.....

Ангийн пүүс /Outfitters/.....

Загасчны нэр/Name of angler/.....

Улс/Country/.....

Барих загасны нэр, тоо /Fish species, quantity/.....

Загасчлах хугацаа/Fishing period/.....

Аймаг/Province/.....

Сум/Soum/.....

Загасчлах гол, отог/Fishing camp/River/.....

Олгосон /Issued date/

..... оны ..... сарын .....

Тамга/stamp/

Зөвшөөрөл олгосон
/Permission issued by/

Гарын үсэг
/Signature/

Note: According to the Ministerial Order # 79 in 2008, it is prohibited to use multi - barbell hook for catching rare fish species of fish and you must release them once you have caught! You must be aware of the Taimen is one of the rare fish.

Тусгай зөвшөөрөлд үндэсний зуучлагч аж ахуйн нэгжийн нэр, гадаад улс, гадаадын анчны нэр, гадаадын ангийн пүүсийн нэр, аль аймаг, сумаас агнах, ангийн отгийн нэр, ямар амьтныг хэдэн толгойг агнах болон зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа, зөвшөөрөл олгосон он сар өдөр, зөвшөөрөл олгосон албан тушаалтны нэр гарын үсэг, яамны тэмдэг байна

Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ургамал, түүж бэлтгэх, ашиглах зөвшөөрөл олгоход шаардагдах баримт бичиг

- Ургамал ашиглах зөвшөөрөл хүссэн хүсэлт,
- Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн гэр+илгээний хуулбар,
- Эм бэлтгэн найруулах үйл ажиллагааны эрхийн гэрчилгээ /Ховор ургамлыг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглах аж ахуйн нэгжүүд/
- Тухайн ургамлын нөөцийн хэмжээг тогтоолгосон тайлан, дүгнэлт,
- Ургамлын нэр, эд эрхтэн, ашиглах зориулалт болон, ургамлыг нөхөн сэргээх арга хэмжээг тусгасан төсөл,
- Боловсруулсан төслийг холбогдох мэргэжлийн байгууллагаар хянуулсан дүгнэлт.
- Байгаль оринд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ өөрийн зардлаар хийлгэсэн тайлан,
- БО-ны мэргэжлийн байгууллага бол мэргэжлийн байгууллагын гэр+илгээний хуулбар,
- Тухайн аймаг, сумаас ургамал ашиглах, түүж бэлтгэх тарималжуулах зорилгоор газар эзэмшиж байгаа бол газар эзэмшлийн гэр+илгээний хуулбар
- *Жи+:* Зөвшөөрөл олгох байгууллагын хүсэлтийг хүлээн ав+ шийдвэрлэхдээ дээрх би+иг баримтуудаас гадна тухайн ургамал тархсан аймаг сумдын санал дүгнэлт, тухайн жилд түүж бэлтгэх ургамлын нэр, төрөл тоо хэмжээг батласан БОАЖС-ын тушаалыг харгалзана.

Байгаль орчин, ногоон хөгжлийн
сайдын 2014 оны 5 дугаар сарын 12-ны өдрийн
А-166 дугаар тушаалын 2 дугаар хавсралт

ОЙН ДАГАЛТ НӨӨЦ АШИГЛАХ
ЭРХИЙН БИЧИГ

СБА

№...00001165

Аймаг... *Баян* Сум... *Мандал*
Нөөц ашиглах иргэн, аж ахуй нэгж, байгууллагын нэр, хаяг,
регистрийн дугаар... *Оюу мандал тос ХХК*
УТ: 3309/2014 *2014.9.23* *УТН/1157*

/иргэн, нөхөрлөл, аж ахуйн нэгж, байгууллагын нэр, хаяг,
регистрийн дугаар, утас/
Нөөцийн нэр төрөл... *Ууц шатаах тос*
Нөөцийг бэлтгэх хэмжээ /кг, литр/... *20000*
Нөөцийг бэлтгэх эхлэх хугацаа... *2014.10.01*
Нөөцийг бэлтгэх дуусах хугацаа... *2014.10.15*
Нөөцийг бэлтгэх газрын нэр... *Шар шүүгчийн*
Хэсэглэлийн дугаар... *15* *157*
Ялгарлын дугаар...
Нөөцийн нэгжийн үнэ... *100 туйраг*
Нийт тушаасан үнэ... *Мандал тос туйраг*
200000.0

/үсгээр/
Хуудасны үнэ... *1000.0*
Бүгд үнэ... *Мандал тос туйраг*

Олгосон... *Мандал тос туйраг*
Мандал тос туйраг

/албан тушаал/ /гарын үсэг/ /овог, нэр/

Огноо
2015 оны 10 дугаар сарын 09 өдөр

Тэмдэг

Нөөц ашиглагч... *Анхбаяр*
/гарын үсэг/ /овог, нэр/

Ан амьтан агнах барих зөвшөөрөл олгох

Үйлдвэрлэлийн болон тусгай зориулалтаар амьтан агнах, барих зөвшөөрөл олгоход шаардагдах баримт би÷иг

1. БОАЖЯ-ны ХБОБНГ-т амьтан агнах, барих ашиглах зөвшөөрөл хүссэн албан хүсэлт
2. Агнуурын эдэлбэр газарт агнуур зохион байгуулалт хийлгэсэн тайлан,
3. Тухайн амьтны нөөцийн хэмжээг тогтоолгосон тайлан, дүгнэлт,
4. Амьтныг агнах барих, ашиглах зориулалт болон, хамгаалах, өсгөн үржүүлэх арга хэмжээг тусгасан төсөл,
5. Үйлдвэрлэлийн зориулалтаар амьтан агнах барих талаар боловсруулсан төслийг холбогдох мэргэжлийн эрдэм шинжилгээний байгууллагаар хянуулсан дүгнэлт, санал.
6. Тусгай зориулалтаар агнах барих хуваарьт орсон эсэх шийдвэр
7. Тусгай зориулалтаар ан агнах тухай сумын Засаг даргатай байгуулсан гэрээ

Дагалдах баримт би÷иг

1. Аж ахуйн нэгжийн улсын бүртгэлийн гэр÷илгээний хуулбар,
2. БО-ны мэргэжлийн байгууллага бол мэргэжлийн байгууллагын гэр÷илгээний хуулбар,
3. Тухайн аймаг, сумаас амьтны үржүүлэх, агнах барих зорилгоор газар эзэмшиж байгаа бол газар эзэмшлийн гэр÷илгээний хуулбар.

Жич: Ахуй зориулалтаар ан амьтныг агнах барих зөвшөөрлийг БОАЖС-ын тушаалаар батласан тоо хэмжээний дээд хязгаарт багтаан сум дүүргийн Засаг дарга олгоно.

Зөвшөөрөл авахад бүрдүүлэх баримт, бичиг

- 2.1. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, судалгааны ажлын сорьц дээжийг судалгаа шинжилгээний, бэлэг дурсгалын, соёл урлагийн, үзмэрийн, цуглуулгын, худалдааны зориулалт
- 2.2.1. Иргэний үнэмлэх, түүнтэй адилтган үзэх баримт бичгийн хуулбар, аж ахуйн нэгж, байгууллагын улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар;
- 2.2.2. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд зүйлийг агнаж, барих, түүж бэлтгэх албан ёсны зөвшөөрөл;
- 2.2.3. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, зүйлийг түүж бэлтгэсэн, агнаж барьсан, талаарх гарал үүслийн тодорхойлолт, зүүлт төлбөр, хураамж төлсөн баримт;
- 2.2.4. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эдийг худалдан авсан бол төлбөрийн баримт, худалдагч талын тодорхойлолт;
- 2.2.5. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, судалгааны ажлын сорьц дээжийг гадаад улсад гаргах, гадаад улсаас оруулах талаар хүлээн авагч болон нийлүүлэгч талтай байгуулсан гэрээний хувь;
- 2.2.6. Улсын тэмдэгтийн хураамж төлсөн баримт;
- 2.2.7. Зөвшөөрлийн гэрчилгээний үнэ төлсөн тухай баримт,
- 2.2.8. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эдэд байгалийн голомтот болон халдварт өвчний талаар хийсэн лабораторийн шинжилгээний дүгнэлт.

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2011 оны 6 дугаар
сарын 29-ний өдөр

Дугаар 199

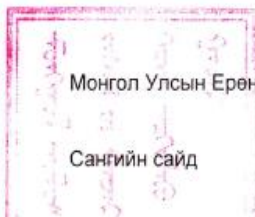
Улаанбаатар
хот

Улсын тэмдэгтийн хураамжийн хувь,
хэмжээг тогтоох тухай

Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн 6.2-ыг үндэслэн Монгол Улсын
Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуулийн 10.6, 11.2, 11.4, 11.5, 12, 14-20 дугаар зүйл, 21.1.2-21.1.30, 22, 24 дүгээр зүйл, 25.1.2, 25.1.3, 25.1.7-25.1.9, 26.1.6-26.1.9, 26.2, 26.3, 27.1.1, 27.1.4-27.1.6, 27.2-27.4, 28, 29 дүгээр зүйл, 30.2.2-30.2.6, 30.3-30.5 дахь хэсэг, 31-33 дугаар зүйл, 35.1.1-35.1.3, 37, 40 дүгээр зүйлд заасан тэмдэгтийн хураамжийн хувь, хэмжээг хавсралт ёсоор баталсугай.

2. 2011 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдөр батлагдсан Улсын тэмдэгтийн хураамжийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн 7, 8 дугаар зүйлд заасны дагуу энэхүү тогтоолоор бууруулж тогтоосон тэмдэгтийн хураамжийн хувь, хэмжээг 2011 оны 1 дүгээр сарын 1-ний өдрөөс, бусад тэмдэгтийн хураамжийн хувь, хэмжээг 2011 оны 6 дугаар сарын 9-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдсүгэй.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Сангийн сайд

С.БАТБОЛД

С.БАЯРЦОГТ

11.1.11. ховор амьтан, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэн гадаадад гаргах нэг удаагийн зөвшөөрөл олгоход 250 000 төгрөг;

11.1.12. ховор ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэн гадаадад гаргахад тухайн үеийн хуурай жингийн килограмм тутамд 3000 төгрөг, тарималжуулсан нэн ховор, ховор ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэн гадаадад гаргахад тухайн үеийн хуурай жингийн килограмм тутамд 1000 төгрөг;

11.1.13. элбэг амьтан, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэн гадаадад гаргахад 150 000 төгрөг;

11.1.14. элбэг ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, бүтээгдэхүүнийг үйлдвэрлэлийн зориулалтаар бэлтгэн гадаадад гаргахад тухайн үеийн жингийн килограмм тутамд 1000 төгрөг;

11.1.15. нэн ховор ургамлын эд, эрхтэнийг судалгаа, шинжилгээний зориулалтаар ашиглах зөвшөөрөл олгоход килограмм тутамд:

11.1.15.а. үр 150 000 төгрөг;

11.1.15.б. навч, найлзуур, иш 30 000 төгрөг;

11.1.15.в. үндэс 120 000 төгрөг.

11.1.16. ховор ургамлыг эмийн үйлдвэрлэлийн зориулалтаар ашиглах зөвшөөрөл олгоход хуурай жингийн килограмм тутамд 4000 төгрөг, ховор ургамлыг гадаадад гаргах зөвшөөрөл олгоход хуурай жингийн килограмм тутамд 10 000 төгрөг, түүхий эд бүтээгдэхүүн нь 30 000 төгрөг;

11.1.17. элбэг ургамлыг гадаад улсад гаргах зөвшөөрөл олгоход 0-3 килограмм бол 3000 төгрөг, 3 килограммаас дээш бол 3000 төгрөг дээр 3 килограммаас дээш хуурай жингийн килограмм тутамд 600 төгрөг нэмж;

Зөвшөөрөл олгох

20... оны ... дугаар сарын ... -ны өдөр	№	Улаанбаатар хот
1. Үйлчлүүлэгч байгууллагын нэр, регистрийн дугаар		
2. Мэргэжлийн байгууллагын гэрчилгээний дугаар		
3. Худалдан /хүлээн/ авагч		
4. Гэрээний дугаар		
5. Зөвшөөрлийн хүчинтэй байх хугацаа		
6. Түүхий эдийн нэр /Олон улсын/		
7. Техникийн нөхцөл		
8. Тээвэртэх төрөл		
9. Гарах боомт		
10. Тоо хэмжээ /тоо, үсгээр/		
11. Хаяг, утас /факс/-ны дугаар		
12. Зөвшөөрөл олгосон:		
Эрх бүхий албан тушаалтан /нэр, гарын үсэг, тамга/		

- 3.1. Амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, судалгааны ажлын сорьц дээжийг гадаад улсад гаргах, гадаад улсаас оруулах иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүсэлтийг хүлээн авсан албан тушаалтан ажлын 10 хоногт багтаан нягтлан үзэж, зөвшөөрөл олгох эсэх талаар дүгнэлт гаргаж, шийдвэрлүүлнэ.
- 3.2. Зөвшөөрлийг тусгай хэвлэмэл хуудсаар олгоно.
- 3.3. Зөвшөөрлийг нэг удаа олгох ба зөвшөөрлийн хүчинтэй хугацаа олгосон өдрөөс хойш 30 хүртэл хоног байна.
- 3.5. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хүсэлт, гаалийн удирдах төв байгууллагын лавлагаа, хүндэтгэх шалтгааныг нягтлан үзсэний үндсэн дээр зөвшөөрөл олгосон албан тушаалтан зөвшөөрлийн хугацааг 30 хүртэл хоногоор нэг удаа сунгаж болно.

Ан агнуурт ашиглагдаж байгаа амьтад

ХУУЛИЙН ДАГУУ

Ахуйн зориулалт: Цагаан зээр, бор гөрөөс, зэрлэг гахай, заарт харх, агнуурын загас, хур, сойр, хөтүү, ятуу

Тусгай зориулалт: Аргаль угалз, янгир ямаа, хар сүүлт, цагаан зээр, саарал чоно

Хүрэн баавгай, Халиун буга

Үйлдвэрийн зориулалт: Агнуурын загас (нохой сугас, шар сугас, монгол хадран, булуу цагаан, хэлтэг, цулбуурт)

ХУУЛЬ БУСААР

Элбэг: Цагаан зээр, бор гөрөөс, зэрлэг гахай, тарвага, шар үнэг, халздай дорго

Ховор: Янгир ямаа, хар сүүлт, халиун буга, хүрэн баавгай, тул загас, хилим загас хойлог шувуу

Нэн ховор: Цоохор ирвэс, монгол бөхөн, баданга хүдэр

Нангиад зээргэнэ

Цөлийн аргамжин цэцэг

Дэрэвгэр жиргэрүү

Зүүн гарын гоёо

Эгэл Бавран

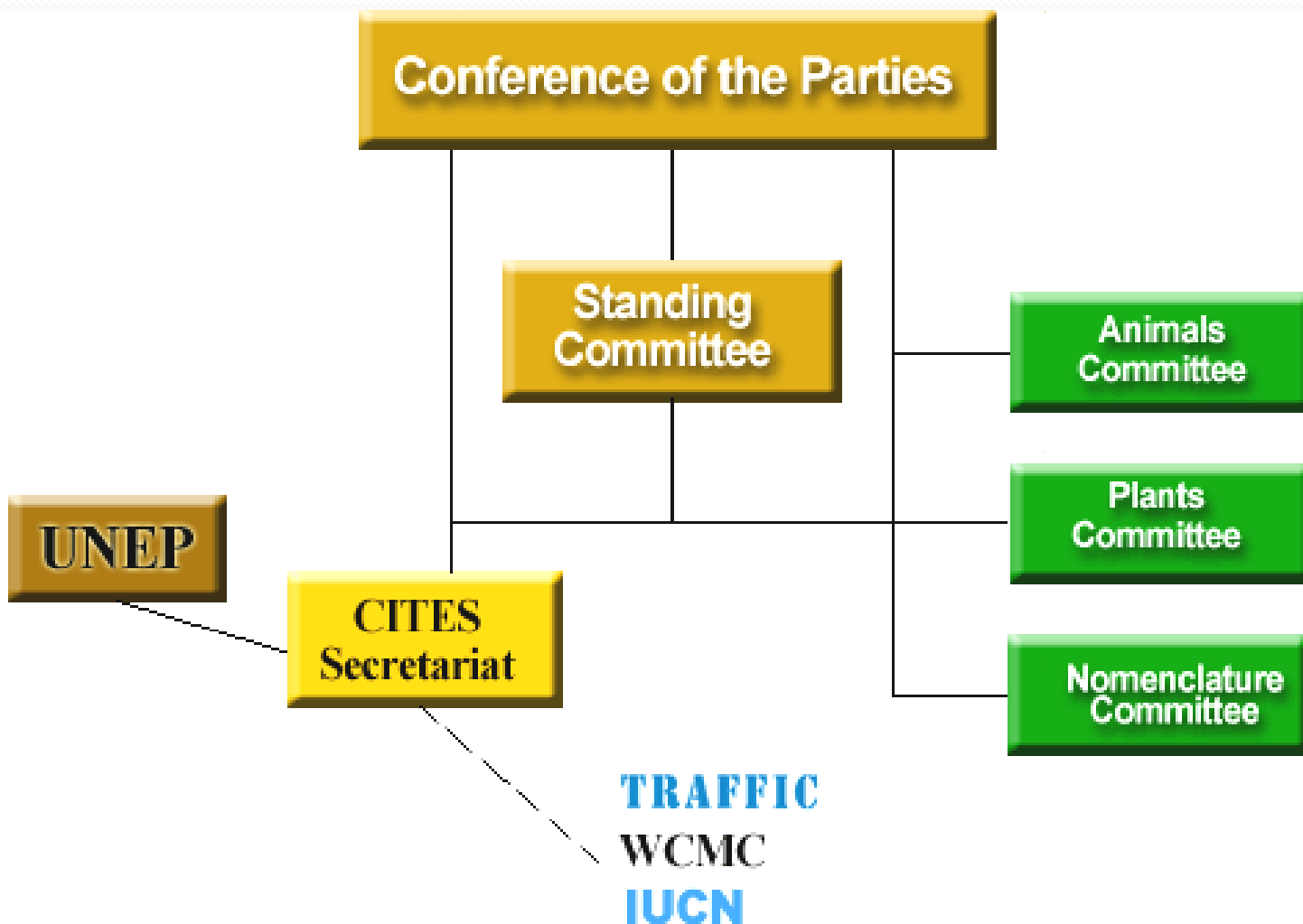
**Ховор, ховордсон амьтдын гадаад
худалдаа, хууль эрх зүй**

CITES-зорилго

Зэрлэг амьтан ба ургамлын аль нэгэн зүйл олон улсын худалдаанд хэт их хэмжээгээр ашиглагдаж, устах аюулд орохоос сэргийлэх, хамгаалах явдал.

Конвенцид нэгдэн орсон улс, нэгдэн ороогүй аль нэг улстай зэрлэг амьтан ба ургамлын аймгийн ховордсон зүйл, тэдгээрийн гаралтай түүхий эд, эд эрхтэн түүгээр хийсэн бүтээгдэхүүний худалдаа хийхдээ конвенцийн заалтыг мөрдөнө.

- Нийт -175 орон элссэн
- Монгол улс 131 дэх орон -1996.04.04-нд элссэн

CITES хавсралт

- Хавсралт 1 - Устах аюулд орсон зүйлүүд орно.
- Хавсралт 2 - Устах аюулд орж болзошгүй зүйлүүд орно.
- Хавсралт 3 - Худалдаалах асуудлыг хянахад бусад Талуудтай хамтран ажиллах шаардлагатай гэж үзэж байгаа зүйлүүд багтана.

Appendices I, II and III

valid from 22 May 2009

Interpretation

1. Species included in these Appendices are referred to:
  - a) by the name of the species; or
  - b) as being all of the species included in a higher taxon or designated part thereof.
2. The abbreviation "spp." is used to denote all species of a higher taxon.
3. Other references to taxa higher than species are for the purposes of information or classification only. The common names included after the scientific names of families are for reference only. They are intended to indicate the species within the family concerned that are included in the Appendices. In most cases this is not all of the species within the family.

Appendix
I-800, II-32500, III-170

Манай орноос

CITES-ийн Хавсралт 1:

- 5 зүйл хөхтөн
- 13 зүйл шувуу

CITES-ийн Хавсралт 2:

- 9 зүйл хөхтөн,
- 58 зүйл шувуу,
- 8 зүйл ургамал,
- 2 зүйл загас,
- 1 зүйл шавьж,
- 1 зүйл мөлхөгч

Монгол орны зарим ан амьтны ховордолын зэрэглэл

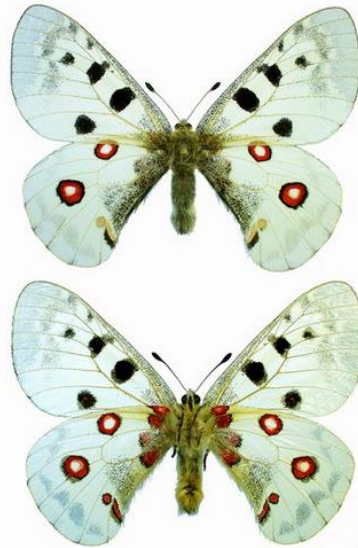
№	Амьтны зүйлийн нэр		CITES-ийн хавсралт	Улаан ном
	Монголоор	Латинаар		
Хөхтөн				
	Аргаль хонь	<i>Oves ammon</i>	II	*
	Хулан адуу	<i>Equus hemionus</i>	I	*
	Говийн шилүүс	<i>Felis manul</i>	II	
	Хадны суусар	<i>Martes foina</i>	II	
	Цоохондой	<i>Felis silvetris</i>	II	*
	Хүрэн баавгай	<i>Ursus arctos</i>	I	
	Мануул мий	<i>Felis manul</i>	II	
	Саарал чоно	<i>Canis lupus</i>	II	
	Цөөвөр чоно	<i>Cuon alpinus</i>	II	*
	Цоохор ирвэс	<i>Panthera uncia</i>	I	
	Голын халиу	<i>Lutra lutra</i>	I	*
	Мазаалай баавгай	<i>Ursus arctos</i>	I	*
	Тахь адуу	<i>Equus przewalskii</i>	I	*
	Хавтгай тэмээ	<i>Camelus bactrianus</i>		
	Баданга хүдэр	<i>Moschus moschiferus</i>	II	*
	Соргог бөхөн	<i>Saiga tatarica tatarica</i>	II	*

№	Амьтны зүйлийн нэр		CITES-ийн хавсралт	Улаан ном
	Монголоор	Латинаар		
Шувуу				
	Байгалийн нугас	<i>Anas formosa</i>	II	*
	Загасч явлаг	<i>Pandion haliaetus</i>	II	*
	Согсоот гоорбис	<i>Pemis ptilorhynchus</i>	II	
	Балч гоорбис	<i>Pemis apivorus</i>	II	
	Ямаан сүүлт нугас	<i>Oxyura leucocephala</i>	II	*
	Сохор илээ	<i>Milvus migrants</i>	II	
	Цагаан сахиа	<i>Circus cyaneus</i>	II	
	Хээрийн сахиа	<i>Circus macrourus</i>	II	
	Нугын сахиа	<i>Circus pygargus</i>	II	
	Наарал сахиа	<i>Circus melanoleucus</i>	II	
	Намгийн сахиа	<i>Circus aeruginosus</i>	II	
	Дорнын намгийн сахиа	<i>Circus spilonotus</i>	II	
	Үлэг харцага	<i>Accipiter gentilis</i>	II	
	Морин харцага	<i>Accipiter nisus</i>	II	
	Үүрсээ харцага	<i>Accipiter badius</i>	II	
	Шунгаач харцага	<i>Accipiter gularis</i>	II	
	Тарлан сар	<i>Butio lagopus</i>	II	
	Явлиг сар	<i>pandion haliaetus</i>	II	*
	Шилийн сар	<i>Butio hemilasius</i>	II	
	Талын сар	<i>Butio rufinus</i>	II	
	Ойн сар	<i>Butio butio</i>	II	
	Могойч лусч	<i>Circaetus gallicus</i>	II	
	Уулын согсооч	<i>Spizaetus nipalensis</i>	II	
	Бахим бүргэдэй	<i>Hieraaetus pennatus</i>	II	
	Харсун бүргэдэй	<i>Hieraaetus fasciatus</i>	II	

№	Амьтны зүйлийн нэр		CITES-ийн хавсралт	Улаан ном
	Монголоор	Латинаар		
	Тарважи бүргэд	<i>Aguila nipalensis</i>	II	
	Бор бүргэд	<i>Aguila clanga</i>	II	
	Хан бүргэд	<i>Aguila heliaca</i>	I	
	Цармын бүргэд	<i>Aguila chrysaetos</i>	II	
	Усны нөмрөг	<i>Haliaeetus leucoryphus</i>	II	
	Цагаан сүүл нөмрөг	<i>Haliaeetus albicilla</i>	I	*
	Ооч ёл	<i>Gypaetus barbatus</i>	II	
	Дэлт бүргэд	<i>Neophron percnopterus</i>	II	
	Нохой тас	<i>Aegyptius monachus</i>	II	
	Ухаа хажир	<i>Gyps fulvus</i>	II	
	Цасны хажир	<i>Gyps himalayensis</i>	II	*
	Цэвдгийн ууль	<i>Nyctea scandiaca</i>	II	
	Шар шувуу	<i>Bufo bufo</i>	II	
	Явлиг ууль	<i>Asio otus</i>	II	
	Гуйвангуй ууль	<i>Asio flammeus</i>	II	
	Ердийн орволго	<i>Otus scops</i>	II	
	Ойн орволго	<i>Otus sunia</i>	II	
	Савагт ууль	<i>Aegolius funereus</i>	II	
	Хотны бүгээхэй	<i>Athene noctua</i>	II	
	Буслаг бүгээхэй	<i>Glaucidium passerinum</i>	II	
	Харсуун ууль	<i>Sumia ulula</i>	II	
	Хув бэгбаатар	<i>Strix uralensis</i>	II	
	Угалзан бэгбаатар	<i>Strix nebulosa</i>	II	
	Халбаган хошуут	<i>Platalea leucorodia</i>	II	*
	Дорнын өрөвтас	<i>Ciconia boyciana</i>	I	*
	Хар өрөвтас	<i>Ciconia nigra</i>	II	*
	Ягаан нал	<i>Phoenicopterus roseus</i>	II	
	Шилийн шонхор	<i>Falco peregrinoides</i>	I	
	Шууман шонхор	<i>Falco subbuteo</i>	I	
	Хайргууна шонхор	<i>Falco columbarius</i>	I	
	Эгэл шонхор	<i>Falco peregrinus</i>	I	
	Зээрд шонхор	<i>Falco naumanni</i>	I	

№	Амьтны зүйлийн нэр		CITES-ийн хавсралт	Улаан ном
	Монголоор	Латинаар		
	Амарын шонхор	<i>Falco amurensis</i>	I	
	Өвөгт тогоруу	<i>Anthropoides virgo</i>	II	
	Хархираа тогоруу	<i>Grus grus</i>	II	
	Алаг тогоруу	<i>Grus japonensis</i>	I	
	Цагаан тогоруу	<i>Grus leucogeranus</i>	I	*
	Хонин тоодог	<i>Otis tarda</i>	II	*
	Жороо тоодог	<i>Chlamydoties undulata</i>	I	*
	Борцгор хотон	<i>Pelecanus crispus</i>	I	*
	Реликт цахлай	<i>Larus relicrus</i>	I	*
Зарас				
	Шивир хилим	<i>Acipenser baeri</i>	II	*
	Хар мөрний хилим	<i>Acipenser schrencki</i>	II	*
Мөлхөгч				
	Тэмээн сүүл могой	<i>Eryx tataricus</i>	II	*
	Аполлон	<i>Parnassius apollo</i>	II	

CITES-тэй холбоотой хууль эрх зүй

“Байгалийн ургамлын тухай” хууль-1995

“Амьтны тухай” хууль-2012 он

“Ховордсон амьтан, ургамал тэдгээрийн гаралтай түүхий эд зүйлийн гадаад худалдааг зохицуулах тухай” хууль-2002 он

CITES нь:

- Удирдан зохицуулах зөвлөл
- Шинжлэх ухааны зөвлөл
- Конвенцийн 9 дүгээр зүйлийн 1.б заалт
- “Ховордсон амьтан, ургамал тэдгээрийн гаралтай түүхий эд зүйлийн гадаад худалдааг зохицуулах тухай” хуулийн 2, 4 дэх заалт,
- “Амьтны аймгийн тухай” хуулийн 23, 24 дүгээр зүйл,
- “Байгалийн ургамлын тухай” хуулийн 17 дугаар зүйлийн 1-д заасныг үндэслэн байгуулаад ажиллаж байна.

Гадаад худалдааны зохицуулалт

- Конвенцийн 1 дүгээр хавсралтад орсон амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийг ашиг олох зорилгоор худалдаалахыг хориглоно. Зөвхөн судалгаа, шинжилгээ хийх, музей, амьтны хүрээлэнд байршуулах, циркэд тоглуулах зориулалтаар олон улсад худалдаалж болно.
- Конвенцийн 2 дугаар хавсралтад орсон амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийг ашиг олох зорилгоор худалдаалж болно.

CONVENTION ON
INTERNATIONAL TRADE IN
ENDANGERED SPECIES OF
WILD FAUNA AND FLORA

ЗЭРЛЭГ АМЬТАН БА УРГАМЛЫН АЙМГИЙН
ХОВОРДСОН ЗҮЙЛИЙГ ОЛОН УЛСЫН
ХЭМЖЭЭНД ХУДАГДААЛАХ ТУХАЙ КОНВЕНЦИ

PERMIT / CERTIFICATE №

Original

EXPORT
RE-EXPORT
IMPORT
OTHER

3. Value and
Stamp (Date, origin)

5. Importer (Name and address)
Импортчдын нэр, хаяг

6. Country of Importer
Импортчдын улс, тус

7. Special conditions
Тусгай нөхцөл

8. Name, address, national seal/signature and country of Management Authority

9. Scientific name (Genus and species)
AND COMMON NAME OF ANIMAL OR PLANT
Сүрьеэгийн нэр, төрөл зүйл, зоо- ургамалын нэр, төрөл зүйл

10. Description of specimens, including sex, age, stage of maturity, etc. (See Appendix I and II)
Сүрьеэгийн тоо, төрөл зүйл, хүйс, үе, биеийн хөгжил, г.м.т.

11. Quantity (including unit)
Тоо, хэмжээ (нэгж, төрөл)

12. Total exported/Imported
Экспорт/Импорт (Тоо, хэмжээ)

12. Country of origin
Сүрьеэгийн улс, тус

13. Permit No.
Зөвлөлийн гэрээний дугаар

14. Date
Огноо

15. Country of destination
Сүрьеэгийн улс, тус

16. Certificate No.
Зөвлөлийн гэрээний дугаар

17. Date
Огноо

18. Number of the operation or date of acquisition
Тоо, хэмжээний гэрээний дугаар эсвэл олох өдөр

19. Country in which the specimens were taken from the wild, land in captivity or artificially propagated (see Appendix I and II)
Сүрьеэгийн улс, тус (сүрьеэгийн улс, тус, эсвэл улсын дотоод дотоод дотоод)

20. Only for specimens of Appendix I (see Appendix I and II)
Тусгай нөхцөл зөвхөн I сүрьеэгийн төрөл зүйл, зоо- ургамалын төрөл зүйл

21. For the Convention specimens
Конвенцийн гэрээний дугаар зөвхөн I сүрьеэгийн төрөл зүйл, зоо- ургамалын төрөл зүйл

22. THIS PERMIT IS ISSUED BY
Зөвлөлийн гэрээний дугаар

23. Security stamp, signature and official seal
Сүрьеэгийн улс, тус, өдөр, үе, тус

24. EXPORT ENDORSEMENT:
Экспорт зөвшөөрөл

25. Bill of Lading/Air Waybill Number
Авиан тээврийн гэрээний дугаар

Stock Дүн	Quantity Тоо, хэмжээ
A	
B	
C	

Part of Export
Экспортчдын тус

Date
Огноо

Signature
Тусгай нөхцөл

Official stamp and seal
Тусгай нөхцөл

CITES PERMIT / CERTIFICATE № 2891

УТХураамж:

Конвенцийн хавсралтад орсон ховордсон амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийг экспортлох буюу импортлох зөвшөөрөл, реэкспортлох буюу далай, тэнгисээс олборлон оруулах зөвшөөрөл, гэрчилгээ олгоход аж ахуйн нэгж, байгууллагаас 260 000 төгрөг, иргэнээс 150 000 төгрөг, бэлэг дурсгалын зориулалттай зүйл гаргах зөвшөөрөл олгоход 50 000 төгрөг.

Зөвшөөрөл олголт

Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага Конвенцийн хавсралтад орсон амьтан, ургамал, тэдгээрийн гаралтай эд зүйлийг экспортлох буюу импортлох зөвшөөрөл, реэкспортлох буюу далай тэнгисээс олборлон оруулах гэр+илгээ авах хүсэлтээ Удирдан зохицуулах зөвлөлд гаргана.

Удирдан зохицуулах зөвлөл уг хүсэлтийг хүлээн ав+ зөвшөөрөл, гэр+илгээ олгох асуудлыг шийдвэрлэнэ.

Зөвшөөрөл, гэр+илгээ олгох

- шинжлэх ухааны зөвлөлийн дүгнэлт авсан эсэх;
- нутгийн захиргааны холбогдох байгууллага, албан тушаалтны тодорхойлолт;
- амьтан, ургамлын тээвэрлэлт нь зохих журмын дагуу хийгдсэн болон шаардагдах нөхцөлийг бүрдүүлсэн эсэх;

экспортлох зөвшөөрөл олгохдоо импортлог+ улсын эрх бүхий байгууллагаас импортын зөвшөөрөл урьд+илан авсан эсэх;

- төлбөр, хураамж тушаасан баримт би+иг.

Газрын хар үс

Хусны онгол

Урал чихэр өвс

Зохицуулалт

Монгол Улсын нутагт дэвсгэр дээр идлэг шонхор
амьдаар нь барих, тээвэрлэх, арчлах, экспортод гаргах
үйл ажиллагаанд мөрдөх журам

Нэг. Ерөнхий зүйл

1.1. Энэхүү журмын зорилго нь Монгол орны нутагт дэвсгэрт идлэг шонхорыг амьдаар нь барих, тээвэрлэх, арчилж маллах, экспортод гаргахтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.

Зарим амьтныг агнах, барихыг хориглох тухай

- БОАЖС-ын 2009 оны 411 тоот тушаал
- БОАЖС-ын 2012 оны А-06 тоот тушаал
- БОНХС-ын 2014 он

**МАЛ, АМЬТНЫ ГАРАЛТАЙ ТҮҮХИЙ ЭД ЗҮЙЛИЙГ
УЛСЫН ХИЛЭЭР НЭВТРҮҮЛЭХ БООМТУУД
ЗГ-ын 2003 оны 173 тогтоол**

- ▣ **Улаанбаатар Буянт-Ухаа**
- ▣ **Дорноговь аймгийн Замын-Үүд**
- ▣ **Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар**
- ▣ **Сэлэнгэ аймгийн Алтанбулаг**
- ▣ **Хөвсгөл аймгийн Ханх**
- ▣ **Увс аймгийн Боршоо**
- ▣ **Завхан аймгийн Арц суурь**
- ▣ **Дорнод аймгийн Эрээнцав**
- ▣ **Дорнод аймгийн Ульхан**
- ▣ **Дорнод аймгийн Хавирга**
- ▣ **Баян-Өлгий аймгийн Цагааннуур**
- ▣ **Ховд аймгийн Ярант**

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа